

Енергетична стратегія України на період до 2035 р. (проект) ¹

3. Цілі та завдання Стратегії

Стратегія є основним документом державної енергетичної політики, що визначає загальні цілі довгострокового розвитку енергетичного сектору країни, завдання та окреслює механізми реалізації державної енергетичної політики.

Метою Стратегії є забезпечення потреб суспільства та економіки в паливно-енергетичних ресурсах у технічно надійний та безпечний, економічно ефективний, екологічно прийнятний спосіб для гарантування поліпшення умов життєдіяльності суспільства.

Цільовий стан енергетичного сектору України, на досягнення якого спрямовується Стратегія, визначається виходячи із необхідності:

- задоволення потреб суспільства в умовах як нормального, так і особливого стану;
- технічно надійного та безпечного функціонування систем енергозабезпечення суспільства;
- економічної ефективності функціонування систем енергозабезпечення та загалом енергетичного сектору України;
- енергетичної ефективності використання енергоресурсів суспільством та національною економікою;
- екологічно прийняттого рішення впливу енергетики на довкілля та клімат;
- спроможності держави формувати та здійснювати політику захисту національних інтересів незалежно від наявних і потенційних загроз внутрішнього та зовнішнього характеру в енергетичній сфері.

Безпосередні кількісні та якісні цільові параметри Стратегії визначаються з урахуванням вимог забезпечення сталого розвитку українського суспільства на довгострокову перспективу, пріоритетів розвитку національної економіки та міжнародних зобов'язань України.

Основними цільовими параметрами на період до 2035 р. є:

- **зниження до 2035 р. енергоємності валового внутрішнього продукту до рівня 0,17 кг н. е. на 1 дол. США ВВП України (ПКС) та наближення за цим показником до країн зі схожими кліматичними, географічними та економічними параметрами;**
- оптимізація структури енергетичного балансу держави виходячи з вимог енергетичної безпеки та забезпечення **частки відновлюваної енергетики на рівні 20 %;**

---

¹ Продовження. Початок див.: Шляхи розвитку української науки. – 2015. – № 3. – С. 117–123; Шляхи розвитку української науки. – 2015. – № 4. – С. 125–129.

– досягнення до 2020 р. **рівня залежності від постачання енергоресурсів з однієї країни (компанії) не більше 30 % від загального обсягу імпорту** (для ядерного палива цільові значення встановлюються окремо);

– досягнення до 2035 р. **рівня залежності від постачання з однієї країни не більше 30 % від загального обсягу споживання всіх видів енергоресурсів;**

– забезпечення гарантованої **відповідності генеруючих потужностей обсягам та режимам споживання електроенергії** в об'єднаній енергетичній системі України, зокрема в частині наявності регулюючих потужностей;

– забезпечення до 2025 р. технічної **інтеграції ринків електроенергії та газу України та ЄС** (наявність мереж транскордонної передачі) **на рівні не менше 15 % відносно обсягу внутрішнього ринку України;**

– **формування до 2035 р. системи гарантованого енергозабезпечення** потреб національної економіки і суспільства в особливий період **на рівні 90 днів споживання.**

Деталізовані цілі Стратегії, визначені виходячи із стратегічних цілей в інших сферах життєдіяльності, політичних рішень та міжнародних зобов'язань України, наведено у Додатку 1.

Цільову структуру енергетичного балансу України у 2035 р., що забезпечує реалізацію цілей Стратегії, наведено у Додатку 2.

Реалізація Стратегії потребує цілеспрямованості та послідовності енергетичної політики поряд із гнучкістю застосування управлінських рішень, адекватних реальній соціально економічній ситуації. Відтак конкретні управлінські рішення, які прийматимуться на виконання Стратегії, мають забезпечувати:

– наближення нормативно-правового та законодавчого поля, зокрема в енергетичній сфері, до принципів та положень законодавства ЄС, зокрема викладених в Угоді про асоціацію Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони;

– утримання від будь-якої діяльності, яка може ускладнити розвиток конкуренції на енергетичних ринках, ринку енергетичних послуг, підвищення ефективності використання енергії та пріоритетів України в частині забезпечення низьковуглецевого розвитку економіки;

– забезпечення, при необхідності застосування соціальної допомоги, мінімального рівня її впливу на принципи функціонування енергетичних ринків;

– сприяння розвитку ініціативи суб'єктів господарювання та якості корпоративного менеджменту на основі індикативного планування та укладання Добровільних угод щодо виконання положень Стратегії;

– утримання від прийняття актів законодавства, які негативно впливають на сталість та прогнозованість правил гри на енергетичних ринках.

Досягнення цілей Стратегії відбувається шляхом реалізації комплексу заходів за визначеними етапами. Етапність реалізації Стратегії дозволяє забезпечити сталість енергетичної політики щодо досягнення довгострокових цілей та гнучкість у застосуванні конкретних механізмів реалізації, виходячи із реальної ситуації.

Встановлюються такі етапи реалізації Стратегії.

1) Етап реформування (2015–2020), на якому передбачається завершення дії програм та проєктів, започаткованих раніше за існуючих норм та правил управлінської, політичної, господарської діяльності. У цей період слід очікувати збереження низки обмежуючих чинників: тиску популістичних рішень, відносної недієздатності органів державної влади тощо, що створюватиме можливість для реалізації лише незначного кола завдань розвитку енергетичного сектору. Завданнями даного етапу є зміна підходів до управління енергетичним сектором, зокрема завершення приватизаційних процесів та реформування енергетичних ринків, ліквідація системи опосередкованих розрахунків в енергетиці та переходу до безпосередніх договірних відносин між виробниками та споживачами енергоресурсів на основі ринкового ціноутворення.

Передусім у період до 2020 р. необхідно забезпечити:

– припинення політики «пільгових» цін для окремих груп споживачів та перехід на єдині для всіх груп споживачів принципи ціноутворення;

– завершення процесу приватизації та/або корпоратизації в енергетичному секторі, уточнення повноважень та завдань органів виконавчої влади у сфері енергетики;

– завершення формування законодавчої бази реформування енергетичних ринків, забезпечення реформування енергетичних ринків та посилення незалежності національних регуляторів енергетичних ринків;

– децентралізацію владних повноважень та передачу ресурсів та відповідальності за функціонування житлово-комунальної сфери та комунальної енергетики на місцевий рівень, обґрунтовану децентралізацію систем енергозабезпечення з використанням місцевих видів палива та відновлюваних джерел енергії;

– впровадження системи енергоменеджменту, проведення енергетичного аудиту, розроблення законодавства з надання енергетичних послуг (реалізації проєктів енергоефективності споживачами за сприяння постачальників);

– виконання програми підготовки енергетичних систем України (електроенергетичної, газотранспортної) до роботи в синхронному режимі з енергетичними системами ЄС;

– забезпечення диверсифікації маршрутів та джерел постачання енергоресурсів з метою зниження залежності України від поставок з монопольних джерел;

– запровадження системи стратегічного планування як в частині періодичного затвердження перспективних ключових параметрів розвитку енергетичного сектору, так і в частині проведення аналізу ризиків та загроз енергетичній безпеці та оцінки стану реалізації Стратегії.

Вирішення зазначених нагальних завдань дозволить сформувати нову систему взаємовідносин між постачальниками та споживачами енергетичних послуг, чітко визначити відповідальність суб'єктів взаємовідносин в енергетичному секторі, їх можливості та інструменти залучення інвестицій. Одночасно це підвищить відповідальність власників об'єктів енергетики за ефективність їх діяльності та зацікавленість суб'єктів господарювання та органів влади у підвищенні енергоефективності, відкриє можливості для інноваційного розвитку енергетичного сектору.

2) Етап модернізації та корпоративного розвитку (2021–2025), на якому, після завершення нагальних політичних та економічних перетворень в країні, слід очікувати прагматизації економічних відносин, що підвищить відповідальність та зацікавленість суб'єктів господарювання в ефективності діяльності. На даному етапі передбачається повноцінне запровадження нових моделей функціонування енергетичних ринків, збільшення повноважень та відповідальності місцевих органів влади за результати життєдіяльності громад. Завданнями даного етапу є реформування системи управління в енергетичному секторі та запровадження законодавства з питань фінансово-економічного регулювання енергетики відповідно до ринкових моделей, а також підвищення корпоративної культури суб'єктів господарювання та їх спроможності використовувати доступні інструменти внутрішнього та зовнішнього ринку капіталу та ресурсів енергетичного ринку України. Має відбутися суттєве вдосконалення законодавчої бази забезпечення енергетичної безпеки держави в умовах лібералізованих енергетичних ринків, зокрема в частині використання доступних ресурсів в умовах надзвичайних ситуацій.

Пріоритетами даного етапу є забезпечення до 2025 р.:

– забезпечення, синхронно із поданням заявки на вступ України до ЄС, приєднання об'єднаної енергетичної системи України до європейської мережі операторів систем передачі електроенергії (ENTSO-E) та інтеграцію газотранспортної системи України до Європейської мережі операторів системи транспортування газу (ENTSO-G);

– повноцінної імплементації положень «Третього енергетичного пакету» та інших Директив ЄС;

– розвитку інституційного середовища для функціонування енергетичних ринків та загалом бізнесу в енергетичній сфері за європейським зразком;

– реформування системи оподаткування у видобувній галузі з метою забезпечення рівних умов господарювання та створення привабливого інвестиційного клімату;

– створення обґрунтованої системи енергетичних та екологічних податків (оподаткування енерговикористання) та концентрації інвестиційного ресурсу для реалізації масштабних проектів в рамках створення фондів фінансування проектів розвитку енергетики;

– посилення вимог до енергоспоживаючого обладнання та будівель (стандарти, регламенти, сертифікація тощо);

– запровадження системи управління попитом, зокрема запровадження зобов'язань щодо надання енергетичних послуг;

– формування системи забезпечення енергетичної безпеки, узгодження дій держави та суб'єктів господарювання в мирний час та в особливий період.

Вирішення завдань цього етапу сформує основу забезпечення сталого інноваційного розвитку енергетичного сектору в умовах конкурентних відносин. Підвищення якості корпоративної культури суб'єктів господарювання відкриє шлях до реалізації масштабних інноваційних проектів розвитку галузей енергетичного сектору, забезпечить сталість розвитку енергетичних компаній.

3) Етап інтеграції та інноваційного оновлення (2026–2035), на якому Україна повністю інтегрується до системи міжнародної співпраці, а енергетичний сектор функціонуватиме в рамках спільного європейського енергетичного ринку відповідно до єдиних правил. Завданням цього етапу є формування системи державної підтримки науково-технологічного та інноваційного розвитку енергетичного сектору України, розширення активності та спроможності національних компаній на світових енергетичних ринках, інноваційне оновлення основних фондів енергетичного сектору України з використанням можливостей міжнародної інтеграції. На цьому етапі має бути завершено формування системи забезпечення енергетичної безпеки.

Пріоритетами етапу є:

– підтримка ринкової фінансової інфраструктури щодо реалізації проектів оновлення основних фондів енергетичного сектору;

– запровадження цільових програм розвитку технологічних платформ, що визначатимуть довгостроковий вплив на структуру енергетичного балансу та структуру економіки країни;

– посилення вимог до способів енерговикористання, технологій та обладнання через перегляд цільових рівнів енергоспоживання та екологічних параметрів;

– забезпечення захисту прав споживачів щодо доступу до якісного енергозабезпечення;

- формування системи підтримки проведення перспективних наукових досліджень, розробки та впровадження нових енергетичних технологій, технологій енерговикористання тощо;
- розвиток внутрішнього ринку торгівлі квотами на викиди парникових газів як ринкового інструменту інвестування проектів енергозбереження та зниження рівня викидів;
- використання фінансових ресурсів та можливостей поглибленої міжнародної співпраці України для модернізації енергетичного сектору;
- створення системи підтримки реалізації пілотних проектів впровадження новітніх енергетичних технологій та технологій енерговикористання;
- уточнення енергетичних (екологічних) податків як інструменту регулювання структури енергетичного балансу, реалізація пріоритетів низьковуглецевого розвитку економіки;
- формування інструментів підтримки національних енергетичних компаній щодо розширення їх участі в європейських та глобальних ринках та проектах, які сприятимуть посиленню енергетичної безпеки України;
- повноцінна та активна участь України в системі міжнародних угод та міжнародних проектах у сфері енергетики з метою формування спільної системи забезпечення енергетичної безпеки.

Виконання завдань даного етапу забезпечить інноваційне оновлення галузей енергетичного сектору та сформує засади його сталого розвитку на довгострокову перспективу. Буде сформовано нову систему відносин між державою та суб'єктами господарювання, що забезпечить інституційну основу залучення суб'єктів господарювання до завдань забезпечення енергетичної безпеки держави та підтримки національних компаній в умовах конкурентної боротьби на зовнішніх ринках.

З метою узгодження дій зацікавлених суб'єктів Стратегія передбачає необхідність прийняття на кожний етап виконання узагальненої програми реалізації (плану заходів), яка деталізуватиме пріоритети енергетичної політики через конкретизацію механізмів реалізації, прийняття необхідних законодавчих актів, визначатиме відповідальних виконавців.

Стратегія передбачає узгодження безпосередніх завдань щодо реалізації конкретних проектів з існуючою системою планування та прогнозування економічного і соціального розвитку країни, а саме їх відображення у рамках державних цільових програм, галузевих та інших програм розвитку енергетичного сектору та галузей економіки тощо. Саме на рівні програм буде здійснюватись безпосередній розподіл ресурсів на потреби розвитку енергетичного сектору (реалізацію конкретних проектів) з врахуванням політико-економічного становища в країні.

Цілі та завдання комплексу державних цільових програм будуть узгоджені між собою для забезпечення концентрації зусиль країни та забезпечення

реалізації Стратегії. Кінцевим результатом виконання цільових програм є досягнення кількісних та якісних показників, визначених цільовим станом енергетичного сектору України (Додаток 1), прогнозним енергетичним балансом на 2035 р. (Додаток 2), та «дорожньою картою» реалізації Стратегії (Додаток 3) (*Енергетична стратегія України на період ДО 2035 року // Національний інститут стратегічних досліджень (<http://g.ua/kBNy>).*